

PRECIZĂRI ȘI CLARIFICĂRI PRIVIND CERCETAREA ARHEOLOGICĂ ȘI ANTROPOLOGICĂ A NECROPOLEI MEDIEVALE DE LA SĂBĂOANI-LA BISERICUȚĂ, JUD. NEAMȚ

DOMNIȚA HORDILĂ*

Abstract:

The archaeological research conducted in the village of Săbăoani, Neamț County, at the site "La Bisericuță", between 1988-1989 and 1993-1995, revealed the settlement dating back at least to the end of the 14th century, the churches and a necropolis dated from the late 14th century to the end of the 17th century, where 1,455 graves were uncovered. The osteological material from the necropolis was anthropologically studied from late 1995 to autumn 1996 by Dan Botezatu and Petru Cantemir from the Institute of Anthropology of Iași and was then reburied in the area of the former church, except for 20 skulls and some bone fragments that remained at the institute upon request of Maria Cristescu. In 2019, anthropologist Robert Daniel Simalcsik published a monograph based on his doctoral thesis, which includes in the research 937 skeletons from the necropolis. However, the doctoral thesis contains a number of errors, confusions, and modifications of archaeological and anthropological scientific data. This paper aims to draw attention to these discrepancies, emphasizing the need for corrections respecting scientific rigor to ensure that the doctoral work can serve as a reference point for future studies and researches.

Keywords: *archaeological research; medieval period; Săbăoani; rural settlement; necropolis.*

I. CERCETAREA ARHEOLOGICĂ

I. AȘEZAREA MEDIEVALĂ DE LA SĂBĂOANI-NEAMȚ

Satul medieval românesc a reprezentat o preocupare permanentă pentru istoricii și arheologii români, cu precădere la mijlocul secolului trecut. Rezultatele cercetărilor s-au bucurat de o atenție deosebită nu numai din partea specialiștilor, dar și a celor interesați de aceste domenii. O temă care a dus la conturarea a două curente contradictorii a fost cea legată de originea populației de confesiune catolică din zonele Roman, Bacău, Adjud, Troțuș, Tazlău și Oituz ale Moldovei.

Biserica Romano-Catolică a militat întotdeauna pentru cunoașterea vieții materiale și spirituale a acestor locuitori, a relațiilor lor cu domnia și cu ocoalele administrative cărora le aparțineau și a legăturilor cu restul locuitorilor din zonele menționate. În anul 1986 Excelența Sa Petru Gherghel, în prezent Episcop Emerit de Iași, a inițiat un studiu interdisciplinar privind populația catolică din Moldova în care au fost cooptați istorici, arheologi, antropologi, lingviști, etnografi, folcloriști, sociologi și fizicieni specialiști în rezonanță magnetică. În urma studiului

---

* Cercetător științific independent – Iași; stoleriu_simona@yahoo.com.

urmau să fie redactate lucrări de sinteză despre fiecare zonă propusă pentru cercetare. Pentru început a fost ales spre studiu satul Săbăoani din județul Neamț deoarece cuprindea cea mai mare comunitate catolică din Moldova și pentru că misionarii catolici, care au venit în zonă la mijlocul secolului al XVII-lea, menționau aici o biserică din piatră construită de doamna Margareta. Ca arheolog al Muzeului de Istorie din Roman, inclusă în colectivul de cercetători ai studiului interdisciplinar, am ales ca punct de cercetare locul numit de localnici „La Cruci” sau „La Bisericuță”. Cercetarea arheologică a început în vara anului 1988, s-a desfășurat pe parcursul a cinci campanii, între anii 1988-1989 și 1993-1995, și a surprins mai multe orizonturi culturale începând din neolitic până la sfârșitul secolului al XVII-lea, dovedind o continuitate de locuire în această zonă.

Investigația arheologică a surprins o porțiune din vechea vatră a satului, bisericile și necropola așezării într-un perimetru ce configurează arhitectura satului medieval încă de la sfârșitul secolului al XIV-lea, fapt ce reprezintă o premieră arheologică (**Pl. I**). În jurul acestui nucleu s-a dezvoltat satul, care a fost considerat de misionarii catolici la mijlocul veacului al XVII-lea ca fiind un adevărat târg. În zona așezării au fost descoperite mai multe complexe: locuințe ușor adâncite sau de suprafață, gropi și cuptoare menajere și apeductul ce deservea localitatea. În interiorul complexelor, dar și în stratul de cultură material, s-au găsit obiecte de uz casnic, de îmbrăcăminte, obiecte de podoabă, ceramică de factură locală și ceramică fină cenușie cu decor șampilat care, ca și cahlele descoperite, fusese atribuită până la acea dată doar mediului urban. De asemenea, s-au surprins în locuințe monede moldovenești emise de Alexandru cel Bun și într-o groapă menajeră un tezaur aparținând secolului al XVII-lea. Importanța materialului descoperit a făcut ca satul Săbăoani să devină punct de referință pentru arheologi¹. Cercetarea a permis să dateze așezarea cel puțin de la finele veacului al XIV-lea până la sfârșitul secolului al XVII-lea.

2. BISERICILE MEDIEVALE

Cercetarea a avut ca obiectiv principal surprinderea bisericii din piatră atribuite doamnei Margareta. Lipsa altor informații scrise referitoare la doamna ce a ctitorit acest lăcaș de cult i-a determinat pe unii istorici sau amatori să o atribuie diferitelor persoane din familiile domnitoare care aveau același nume. Descoperirea în interiorul bisericii a unui mormânt cu o monedă emisă de Petru Mușat (1357-1391) mi-a dat posibilitatea să datez acest edificiu înaintea perioadei de domnie a lui Petru Mușat și să îl atribui fără nicio rețineră doamnei Margareta Mușat. Cei trei misionari catolici: Petru Bogdan Bakšić², Bartolomeo Bassetti³ și Marco Bandini⁴, care spun că au văzut biserica la mijlocul veacului al XVII-lea, transmit informații complet contradictorii privind dimensiunile bisericii, hramul, numărul altarelor, iconografia altarelor, ceea ce ridică întrebarea dacă ei au văzut cu adevărat biserica ori s-au informat din alte surse. Cercetarea arheologică a dat posibilitatea alcătuirii exacte a planului bisericii, stabilirii dimensiunilor ei, a etapelor refacerii și a unor elemente de decor ale construcției. Biserica a fost demantelată la o dată și în condiții necunoscute. Pe locul bisericii din piatră a fost ridicată o biserică din lemn de dimensiuni mai mici; momentul și modalitatea dispariției sale nu pot fi precizate.

---

¹ MATEI 1999: 115-116.

² *Călători străini* 1970: 242.

³ *Călători străini* 1970: 184.

⁴ URECHIA 1895: 65.

3. NECROPOLA MEDIEVALĂ

În partea de nord a bisericii din piatră și în zona de vest a așezării a fost descoperită necropola adiacentă acesteia. Cercetarea a reușit să surprindă limitele cimitirului din care s-au cercetat 1455 de morminte, aceasta fiind cea mai mare necropolă medievală studiată din țară. În jurul bisericii „se afla un cimitir, închis cu gard, unde sunt îngropați credincioșii din Săbăoani ci și din satele învecinate care nu aveau biserică: Răchiteni, Tămășeni, Adjudeni, Berindești”, consemna la 1641 Petru Bogdan Bakšić⁵. Suprafața restrânsă a cimitirului a dus la înmormântări suprapuse, ajungând în unele zone la 4-5 suprapuneri. Această procedură a deranjat unele sepulcre și de multe ori s-a recurs la reînhumări. Cronologia mormintelor s-a făcut pe baza monedelor, a celor trei biserici existente (una probabil anterioară bisericii din piatră, cum o dovedesc mormintele aflate sub fundația bisericii). Inventarul mormintelor, în general sărac, constă în obiecte de îmbrăcăminte, obiecte de podoabă, monede, obiecte de uz casnic sau agricole. Inițial, am datat necropola ca fiind cel puțin de la mijlocul secolului al XIV-lea până la sfârșitul secolului al XVII-lea.

Întreg materialul osteologic provenit din cele 1455 de morminte a fost dus către sfârșitul anului 1995 la Institutul Antropologic din Iași, efectuându-se determinări și măsurători paleoantropologice de către dr. Dan Botezatu și dr. Petru Cantemir, față de care îmi exprim profunda recunoștință. După terminarea cercetărilor antropologice materialul osteologic a fost adus în satul Săbăoani, unde în luna octombrie a anului 1998 a fost reînhumat în spațiul fostei biserici de piatră construite la sfârșitul secolului al XIV-lea.

II. PRECIZĂRI ȘI CLARIFICĂRI PRIVIND NECROPOLA MEDIEVALĂ DE LA SĂBĂOANI-NEAMȚ

Impuse de conținutul lucrării *Evoluția în timp a structurii antropologice a populațiilor de pe teritoriul comunei Săbăoani, județul Neamț a domnului Robert Daniel Simalcsik*

Lucrarea de doctorat a domnului Robert Daniel Simalcsik, *Evoluția în timp a structurii antropologice a populațiilor de pe teritoriul comunei Săbăoani, județul Neamț*, care a văzut lumina tiparului la Editura Mega din Cluj-Napoca, în anul 2021, a fost realizată, așa cum menționează autorul, în urma studiului efectuat pe materialul osteologic provenit din necropola de secol IV d.Hr., cercetată de dr. Vasile Ursachi, și necropola medievală, cercetată de mine. În lucrarea de doctorat s-au strecurat erori, confuzii, informații inexacte, modificări ale rezultatelor cercetărilor arheologice și antropologice publicate, declararea eronată a unor date antropologice întocmite de specialiști, precum și calcule inexacte. Toate acestea m-au determinat să prezint în articolul de față informații care să pună pe coordonatele reale cercetarea arheologică a necropolei medievale de la Săbăoani.

În ceea ce urmează voi puncta argumentele pe baza cărora am făcut afirmațiile de mai sus.

1. NECONCORDANȚA DINTRE IMAGINILE DE ȘANTIER ȘI EXPLICAȚIILE CE LE ÎNSOȚESC

Pe coperta lucrării și la pagina 18 este publicată o fotografie făcută de mine cu prilejul **restaurărilor fundației bisericii din piatră** construite de doamna Margareta Mușat, în care apar muncitori care ridică schele înalte de 2-3 metri (**Pl. II.1**, respectiv **Pl. II.2**). Explicația ce însoțește imaginea în lucrarea de doctorat este prezentată ca fiind „**săpături arheologice în necropola din secolul IV d.Hr. de la Săbăoani** (URSACHI 2007: 299)” (**Pl. II.2**). La pagina 299 a volumului I

⁵ Călători străini 1970: 241.

al lucrării dr. Vasile Ursachi (*Săbăoani. Monografie arheologică*) se află însă prezentate **imagini cu piese de harnașament** din necropola de secol IV (**Pl. III**).

La pagina 19 în lucrarea de doctorat apare o imagine cu **șanțurile fundației bisericii din piatră** prezentată ca fiind **săpături arheologice în necropola medievală de la Săbăoani** (HORDILĂ 2000: 80) (**Pl. IV.1**). Imaginea este una din cele trei fotografii însoțite de explicații ce reprezintă fundațiile bisericii din piatră de la sfârșitul secolului al XIV-lea **și nu imagini din necropolă**. Fotografiele necropolei se regăsesc la paginile 81 și 82 în sursa bibliografică susmenționată, fiind însoțite de explicațiile necesare (**Pl. IV.2-3**).

2. MODIFICAREA DURATEI INVESTIGAȚIEI ARHEOLOGICE ÎN PUNCTUL „LA BISERICUȚĂ”

Lucrarea *Evoluția în timp a structurii antropologice a populațiilor de pe teritoriul comunei Săbăoani, județul Neamț* precizează că „săpăturile în complexul medieval au debutat în 1985 și au fost finalizate în 2000”⁶, deci, **ar fi cuprins o perioadă de 15 ani**. Săpăturile arheologice s-au efectuat însă pe o **durată de 5 ani, între 1988-1989 și 1993-1995**.

Cercetarea materialului osteologic provenit din necropola medievală Săbăoani a început după terminarea cercetării arheologice, la **începutul anului 1996**, așa cum o dovedesc fișele științifice (**Pl. V.1-2**). Spre **sfârșitul anului 1997 se finalizase studiul**, așa cum o demonstrează fișele științifice (**Pl. VI.1-2**). În luna **octombrie 1998** materialul osteologic s-a întors la Săbăoani, unde a **fost reînhumat**.

Întrucât autorul lucrării menționează că formarea dumnealui profesională a debutat în anul 1999⁷, iar finalizarea studierii materialului antropologic a avut loc la sfârșitul anului 1997, poate ar fi fost indicat, pentru a evita orice controversă, să precizeze că studiul doctoral s-a bazat aproape exclusiv pe studierea fișelor paleoantropologice, singurul material osteologic posibil disponibil spre studiu fiind reprezentat de 20 de cranii și câteva oase provenite din diferite zone ale scheletelor, care nu au fost trimise spre înhumare la cererea doamnei antropolog dr. Maria Cristescu și cu acordul Excelenței Sale Episcop Petru Gherghel.

3. LIPSA ACCESULUI LA ÎNTREGUL MATERIAL OSTEOLÓGIC DESCOPERIT ÎN NECROPOLA DE LA SĂBĂOANI

Autorul susține că „În necropola medievală de la Săbăoani (secolele XIV-XVII) au fost descoperite în total **1455 morminte de înhumăție, din care, spre analiză, ne-au parvenit 937 schelete**”⁸. Se impune astfel clarificarea unor termeni folosiți. Conform *DEX*, mormântul este „groapa săpată în pământ pentru înmormântarea celor decedați; loc special amenajat unde este înhumat cineva”⁹, iar scheletul reprezintă „totalitatea oaselor unui vertebrat; sistemul osos așezat în poziția sa naturală”¹⁰.

Spațiul restrâns al necropolei de la Săbăoani a determinat **suprapuneri ale mormintelor**, ajungându-se în unele situații chiar și la 4-5 suprapuneri. Acest lucru a făcut **să nu se găsească în toate mormintele schelete, ci doar porțiuni din ele**. Numărul real al scheletelor din cele 1455 de morminte este cu mult mai mic decât cel pe care îl menționează autorul, de 937. Multe dintre

⁶ SIMALCSIK 2021: 13.

⁷ SIMALCSIK 2021: 9.

⁸ SIMALCSIK 2021: 109.

⁹ DEXI 2007: 1195.

¹⁰ DEXI 2007: 1741.

morminte au fost deranjate, deci materialul osteologic găsit în interiorul lor nu alcătuieste doar schelete, ci sunt și numeroase **morminte de reînhumare**. Pentru o mai mare acuratețe științifică a lucrării, ar fi fost poate necesar să se diferențieze în mod clar numărul scheletelor și cel al porțiunilor din schelete regăsite în pachetele cu material osteologic.

4. SUSȚINEREA ERONATĂ CĂ LA SĂBĂOANI S-AU DESCOPERIT DOUĂ NECROPOLE MEDIEVALE

De asemenea, autorul lucrării *Evoluția în timp a structurii antropologice...* susține că a cuprins în studiu „atât necropola de la Săbăoani-Berindești, încadrată cronologic între prima jumătate a secolului XIV și începutul secolului XVII, cât și necropola de la Săbăoani, încadrată cronologic în perioada Evului Mediu dezvoltat sau târziu, fiind datată între a doua jumătate a secolului XIV și jumătatea secolului XVII (HORDILĂ 2000)”¹¹. Menționez că **datarea unei necropole la Săbăoani-Berindești cu încadrarea cronologică susmenționată nu îmi aparține**. Cercetarea arheologică pe care am efectuat-o în vatra satului Berindești a dovedit că în zona respectivă a existat doar o **așezare medievală**, datată de la **sfârșitul secolului al XIV-lea până la finele veacului al XVII-lea și nu s-a identificat nici o necropolă**¹². Referitor la necropola de la Săbăoani, ea a fost datată până la **sfârșitul secolului al XVII-lea**¹³.

În aceeași lucrare (*Evoluția în timp a structurii antropologice...*) se mai precizează că **din cele 937 schelete, 399 provin din necropola de la Berindești-Săbăoani** (158 bărbați, 130 femei și 111 indeterminabile ca sex) **și 538 schelete provin din necropola de la Săbăoani** (247 bărbați, 160 femei și 131 indeterminabili ca sex)¹⁴. De asemenea, se afirmă că „identificarea seriilor scheletice pentru fiecare dintre cele două necropole medievale învecinate (Săbăoani-Berindești și Săbăoani) s-a realizat pe baza **marcajelor de pe pachetele în care au fost aduse scheletele**”¹⁵. O astfel de repartizare a scheletelor în cele două necropole nu se putea face deoarece **nu a existat nici un marcaj pe ambalajul în care erau introduse pachetele cu material osteologic**, însă în fiecare pachet **există un bilet**, în care erau precizate localitatea, locul, anul descoperirii, numărul mormântului, felul mormântului – nederanjat, deranjat, de înhumare sau dublu –, **iar mențiunea Săbăoani-Berindești nu apare pe nici un bilet**.

5. CALCULE ȘI DETERMINĂRI ERONATE PRIVIND

CELE DOUĂ NECROPOLE DIN LOCALITĂȚILE BERINDEȘTI ȘI SĂBĂOANI

Autorul lucrării *Evoluția în timp a structurii antropologice...* menționează că **scheletele din cele două necropole „au fost analizate separat/individual doar din punct de vedere demografic**, pentru că am dispus de izvoare scrise (date demografice extrase din registre parohiale și din jurnale de călătorie) pentru fiecare dintre acestea”¹⁶. Aceste **surse de datare menționate de autor sunt târzii, de la mijlocul sau sfârșitul secolului al XVII-lea**, și deci, ele **nu ar putea data anterior necropolele** pe care arheologul le consideră ca fiind de la începutul secolului al XIV-lea.

¹¹ SIMALCSIK 2021: 19.

¹² HORDILĂ 2000: 70-74.

¹³ HORDILĂ 2000: 68.

¹⁴ SIMALCSIK 2021: 109-110.

¹⁵ SIMALCSIK 2021: 46.

¹⁶ SIMALCSIK 2021: 110.

Referitor la **necropola de la Săbăoani-Berindești**, întrucât **această necropolă nu există**, orice informație referitoare la încadrarea cronologică, durata de folosință, descoperirea mormintelor, aspecte legate de determinarea speranței de viață, vârsta medie a deceselor, repartitia pe grupe de vârstă însoțite de marcaje nu poate avea decât un caracter speculativ. Din păcate, date privind această necropolă au fost deja lansate în mediul științific odată cu publicarea în 2013 a articolului „The medieval necropoles (XIVth-XVIIth centuries) of Berindești and Săbăoani, Neamț County (Romania): Paleodemographic data”¹⁷.

În ceea ce privește **necropola de la Săbăoani**, conform lucrării *Evoluția în timp a structurii antropologice...* ea este încadrată cronologic de la sfârșitul secolului al XIV-lea **până la jumătatea secolului al XVII-lea, intervalul de folosire a cimitirului fiind de cca 165 de ani**¹⁸. Din punct de vedere arheologic, necropola este datată **până la sfârșitul secolului al XVII-lea, având astfel o perioadă de existență de peste 300 de ani**.

Referitor la recensământul populației din anul 1696, adunând membrii familiilor menționate în recensământul parohial nu rezultă 278 de locuitori, așa cum precizează lucrarea *Evoluția în timp a structurii antropologice...*, ci 318¹⁹.

6. ERORILE DATELOR DIN FIȘELE ÎNTOCMITE DE DR. DAN BOTEZATU

În **fișa nr. 1370** este determinat „un matur” de 40-45 de ani, de sex feminin (**Pl. VII.1-2**). În lucrarea domnului Simalcsik este menționată o femeie de doar 20-25 ani, deci cu o diferență semnificativă de 20 de ani²⁰.

Modificări există în lucrare la următoarele **morminte**:

M 1091, aparținând unui bărbat de 40-45 de ani, este prezentat în lucrare ca fiind al unei femei de 35-40 de ani²¹.

M 995, aparținând unui bărbat de 40-45 de ani, este prezentat ca aparținând unui bărbat de 18-20 de ani²².

M 964, determinat că aparține unui bărbat de 40-45 de ani, este atribuit în lucrare unei femei de 20-25 de ani²³.

M 944, determinat că aparține unei femei de 50-55 de ani, este atribuit în lucrare unui bărbat de 30-35 de ani²⁴.

Toate determinările privind vârsta și sexul populației, vârsta medie a deceselor, speranța de viață, dimensiunile populației și unele structuri paleontologice **s-au făcut global, pe toată perioada de 300 de ani, cât a fost folosită necropola**. Determinările pe o perioadă atât de lungă **nu au cum să prezinte anumite condiții de viață, hrană, molime, anumite fenomene sociale și istorice sau de mediu, care sunt foarte importante în studiul paleoantropologic și tipologic**. Ar fi fost de preferat folosirea cronologiei mormintelor, care ar fi dat posibilitatea studierii pe perioade limitate și care ar fi oferit date reale.

¹⁷ SIMALCSIK 2013: 121-138.

¹⁸ SIMALCSIK 2021: 117.

¹⁹ SIMALCSIK 2021: 117-118.

²⁰ SIMALCSIK 2021: 272, Fig. A.2.46.

²¹ SIMALCSIK 2021: 272, Fig. A.2.46.

²² SIMALCSIK 2021: 268, Fig. A.2.38.

²³ SIMALCSIK 2021: 267, Fig. A.2.36.

²⁴ SIMALCSIK 2021: 266, Fig. A.2.35.

Autorul **compară această necropolă** cu cele despre care dumnealui știe că s-ar fi descoperit pe teritoriul Moldovei, **fără să țină cont de caracteristicile particulare legate în special de durata folosirii necropolei**. Din acest motiv, în opinia mea, compararea acestei necropole cu cele de la Trifești-Iași (secolele XIII-XIV), de la Hudum-Botoșani (secolele XIII-XV), Troțuș-Neamț (secolul XVI), Răchiteni-Neamț (secolul XVI) și Bâta Doamnei-Piatra Neamț (secolele XII-XIII) nu este relevantă²⁵.

Ținând cont de toate aceste lucruri prezente în lucrarea de doctorat a domnului dr. Robert Daniel Simalcsik, îmi exprim regretul că o parte din informațiile referitoare la necropola de la Săbăoani nu sunt conform realității. Pentru ca acest material să poată deveni unul de referință pentru viitoarele studii și cercetări, se impune corectarea acestor erori sau inadvertențe, respectând toate rigorile științifice de cercetare, analiză și interpretare.

BIBLIOGRAFIE

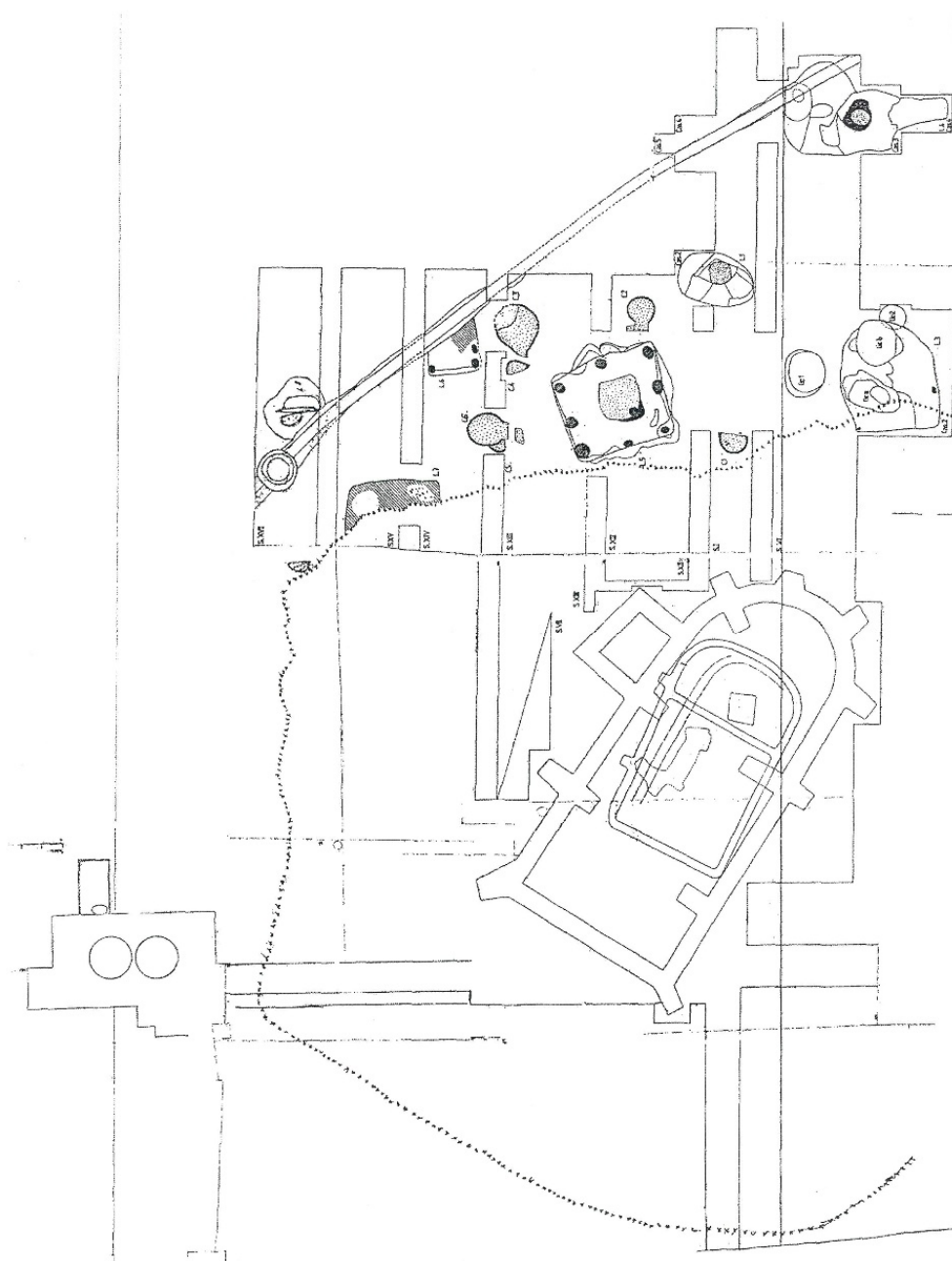
DEXI 2007	<i>Dicționar explicativ ilustrat al limbii române</i> , Ed. Arc-Ed. Gălben.
HORDILĂ 2000	Hordilă, D., <i>Câteva considerații de ordin arheologic privind populația catolică din zona Romanului în secolele XIV-XIX</i> , în: <i>Buletin istoric</i> , 1, 59-82.
MATEI 1999	Matei, M. D., <i>Din nou despre elementele etnice străine din orașele est-carpătice de la finele secolului al XIV-lea</i> , în: Dumitrescu, H. (coord.), <i>Omagiu istoricului Gheorghe Buzatu</i> , Muzeul Vrancei, Ed. Empro, Focșani.
Călători străini 1970	<i>Călători străini despre țările române</i> , vol. V, volum îngrijit de M. Holban (redactor responsabil), M. M. Alexandrescu Dersca Bulgaru și P. Cernovodeanu, Ed. Științifică, București.
SIMALCSIK 2021	Simalcsik, R.-D., <i>Evoluția în timp a structurii antropologice a populațiilor de pe teritoriul comunei Săbăoani, județul Neamț</i> , Ed. Mega, Cluj-Napoca.
URECHIA 1895	Urechia, V. A., <i>Codex Bandinus</i> , Lito-Tipografia Carol Göbl, București.

LIST OF ILLUSTRATIONS

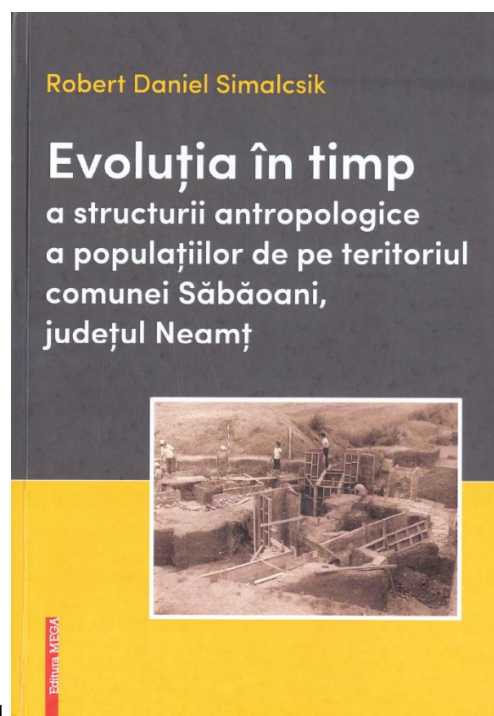
- Pl. I. The general plan of the archaeological excavations in Săbăoani, site "La Bisericuță".
- Pl. II. 1. Cover of the work *The Evolution over Time of the Anthropological Structure of the Populations in the Territory of Săbăoani Commune, Neamț County* by Robert Daniel Simalcsik (SIMALCSIK 2021). 2. Images taken during the building of the foundation for the medieval stone church (HORDILĂ 2000) presented in SIMALCSIK 2021 as archaeological excavations in the 4th-century AD necropolis.
- Pl. III. Harness pieces from the 4th-century AD necropolis that appear in the bibliographic source indicated in SIMALCSIK 2021, where they are presented as archaeological excavations (URSACHI 2007: 299).
- Pl. IV. 1. Images of the foundation trenches of the stone church, presented in SIMALCSIK 2021 as archaeological excavations in the medieval necropolis; 2-3. Images from the medieval necropolis.
- Pl. V. 1-2. The scientific sheets of 1996.
- Pl. VI. 1-2. The scientific sheets of 1997.
- Pl. VII. 1. The grave 1370 record; 2. The explanations regarding grave 1370 in SIMALCSIK 2021.

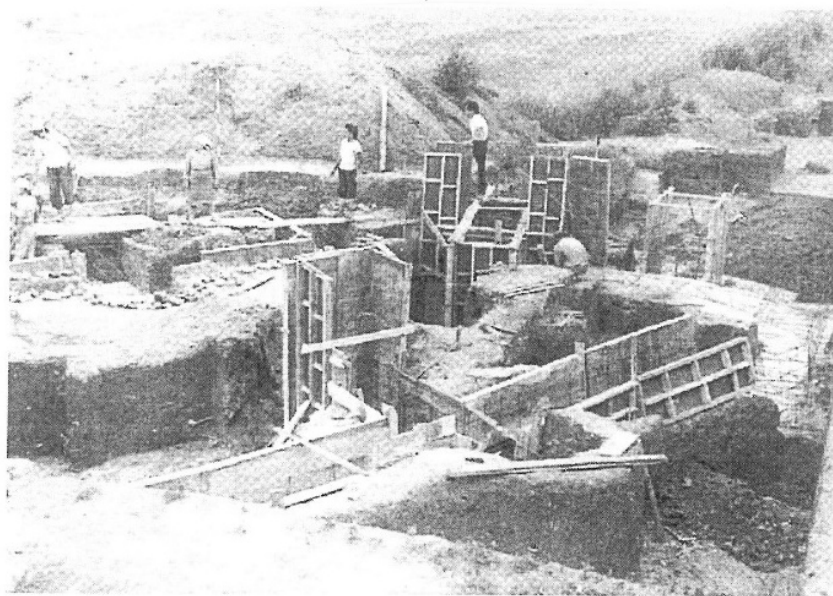
²⁵ SIMALCSIK 2021: 21-44.

Pl. I. Planul general al săpăturilor arheologice de la Săbăoani, punctul „La Bisericuță“.

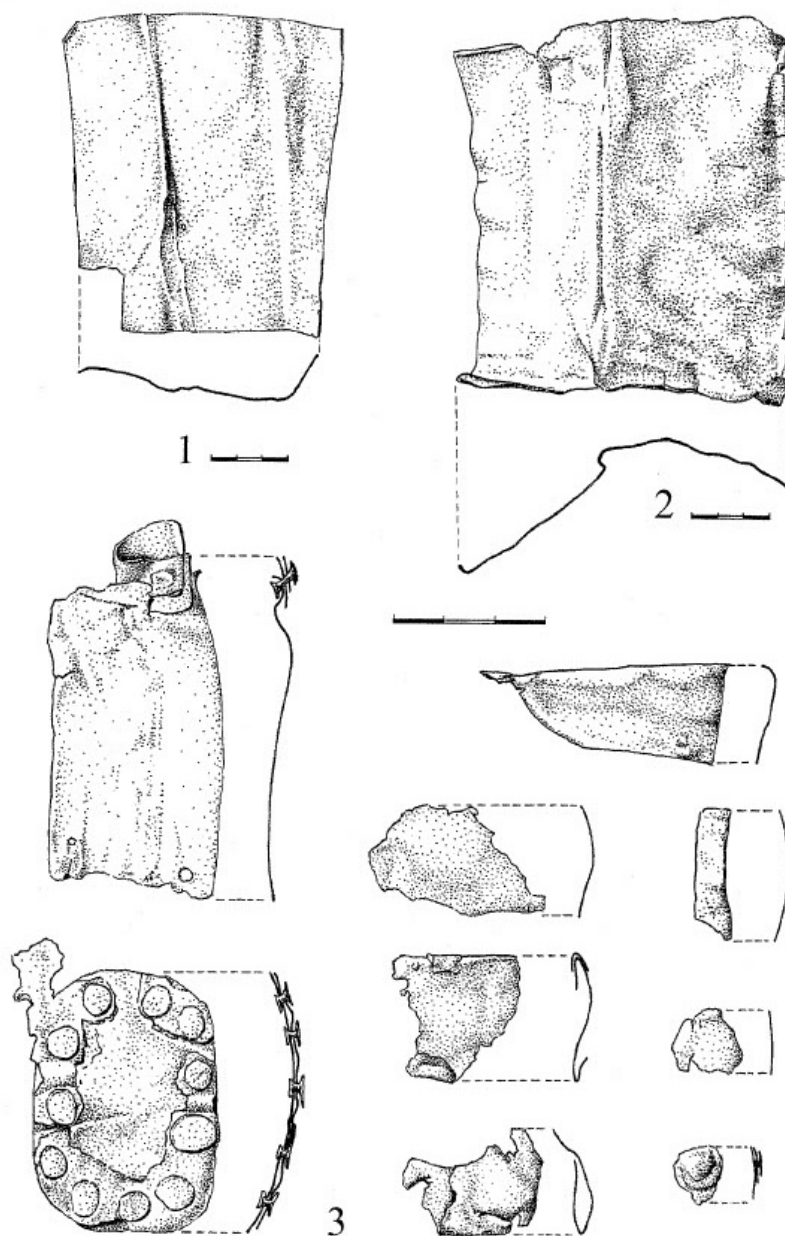
1

2

Figura 2. Aspecte de șantier. Săpături arheologice în necropola din secolul IV d.Hr. de la Săbăoani (Ursachi, 2007, p. 299).

Pl. II. 1. Coperta lucrării *Evoluția în timp a structurii antropologice a populațiilor de pe teritoriul comunei Săbăoani, județul Neamț*, autor Robert Daniel Simalcsik (SIMALCSIK 2021); 2. Imagini din timpul turnării fundației bisericii medievale din piatră (HORDILĂ 2000) prezentate în SIMALCSIK 2021 ca săpături arheologice în necropola de secol IV d.Hr.

Pl. 30. La Izlaz. Piese de harnașament romane: 1, fragment tablă de bronz (inv. nr. 7084);
2, fragment tablă de bronz (inv. nr. 7091);
3, fragmente din piesa de bronz cu multe reparații (inv. nr. 7080).

Pl. III. Piese de harnașament din necropola de secol IV d.Hr. ce apar în sursa bibliografică indicată în SIMALCSIK 2021, unde sunt prezentate ca fiind săpături arheologice (URSACHI 2007: 299)

Figura 3. Aspecte de șantier. Săpături arheologice în necropola medievală de la Săbăoani (Hordilă, 2000, p. 80).

1

2

3

Pl. IV. 1. Imagini cu șanțurile fundației bisericii de piatră, prezentate în SIMALCSIK 2021 ca fiind săpături arheologice în necropola medievală; 2-3. Imagini din necropola medievală.

No. 1385	Colecția SABĂOANI	Apartenență	Data găsit 1993
Descoperitorul S. Hordalea - Roman	Ascutul prezervat P. Holbăteș	Data bibliografică sept. 1997	
Grupul cultural, etc. Iordalea sec. XVI - XVII d.H.			
Situația		Data geografică	
Gradul de păstrare: Cranțon, Calvaria, Calva, <u>Fragment</u> Prel. 1994			
bazin Sexul, epific precizitate 07			
Virato: matie 30-36			
Text spongios Simfiza pubiană dinți mijlocii, măriți			

1

- SABAOANI - 1995
M 1378 D. Palestra iul 1997
Sex: ♀
Vârsta: matură 38-40 ani
Seb. posterioare:
- 3 vertebre dorsale
- 16 fragmente castrate

2

Pl. VI. 1-2. Fișele științifice din 1997.

